

MAŁGORZATA WIDEL-IGNASZCZAK

SŁOWNICTWO RELIGIJNE W UJĘCIU TRANSLATOLOGICZNYM ORAZ LINGWOKULTUROWYM

Sfera religii zajmuje bardzo ważne miejsce zarówno w rosyjskim, jak i w polskim językowym obrazie świata. Z kolei język (kod) religijny, nie tylko ten zwerbalizowany, jest znaczącym komponentem zachowań religijnych jako takich, można go zatem badać w ramach różnych nauk: teologii, filozofii, socjologii, logiki, kulturologii, etnologii, a także lingwistyki, która znajduje się w centrum naszych zainteresowań. Religia jest integralną częścią kultury, świadczy o tym występowanie w języku słownictwa religijnego, denotującego obszar wiary i sferę ducha, ale także cały szereg konkretnych przedmiotów, wytworów kultury, które pomagają w sprawowaniu kultu, wyrażaniu przeżyć religijnych. Słownictwo religijne, a szczególnie jego wartość konotacyjna jest więc jednym z bardzo ważnych nośników przekazu kulturowego. Na wszechstronność związków języka i kultury, jako najważniejszych wytworów ludzkiego umysłu, woli i emocji, zwracał uwagę J. Anusiewicz. Najważniejsze w badaniu kulturowego charakteru języka, jego zdaniem, są treści semantyczne, one bowiem decydują i przesądzają o jego kulturowych aspektach w odniesieniu do kultury mentalnej, poznawczej, duchowej i aksjologicznej¹. Również J. Bartmiński pisze o odmianach i stylach języka jako o mierze bogactwa kultury. Autor konstatuje: „Szczególną pozycję zajmuje styl religijny, służący celom kultu i uczestnictwa w sacrum. Opiera się na własnej koncepcji świata i własnej racjonalności, używa znaków językowych w sposób swoisty”².

MGR MAŁGORZATA WIDEL-IGNASZCZAK – doktorantka Katedry Języków Słowiańskich KUL; adres do korespondencji: al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, e-mail: goswid@gmail.com

¹ *Lingwistyka kulturowa*, Warszawa 1994, s. 30.

² *Język w kontekście kultury*, w: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin 2001, s. 19.

Jedną ze sfer, w których aktywizuje się związek języka i kultury, jest przekład. Elementy kulturowe i ich konotacje są przenoszone przez jednostki językowe oryginału, tłumacz zaś powinien poprzez przekład przetransponować je do kultury obcej. Ze względu na transpozycję słownictwa religijnego osoba, która wprowadza tekst religijny czy sakralny do obcej kultury, powinna dążyć do tego, aby tekst przetłumaczony był maksymalnie zrozumiały dla odbiorcy nie tylko na poziomach formalnym i konotacyjnym, ale także na poziomie pragmatycznym w określonych sytuacjach społeczno-kulturowych. E.A. Nida, uznany teoretyk przekładu, analizując sfery, gdzie potencjalnie mogą się pojawić trudności w zakresie adekwatnego przekładu na skutek różnic kulturowych, obok kultury materialnej, ustroju społecznego, geograficznych uwarunkowań, sfery językowej wymienia także sferę religii³.

O potrzebie refleksji lingwistycznej na temat języka transcendencji, jego terminologii, stylistyki, pragmatyki, świadczy prężnie rozwijający się nurt badań językoznawczych, dotyczących szeroko pojętego języka religijnego⁴, który w ślad za innymi państwami europejskimi na gruncie polskim, ale także i w rosyjskojęzycznej literaturze przedmiotu, określaną jest w ostatnich latach mianem teolingwistyki. Propagatorzy takiego określenia zwracają uwagę na olbrzymią różnorodność językowych zachowań człowieka w kontaktach z *sacrum*, które mają swój określony sposób wyrażenia językowego i w konsekwencji implikują różnorodne problemy i aspekty badawcze, inna jest na przykład specyfika języka tekstów modlitewnych, inna przekładów Biblii, jeszcze inna języka mediów o określonej przynależności konfesyjnej⁵. Należy jednak zaznaczyć, że analizy konfrontatywne współczesnych języków narodowych (w tym polsko-rosyjska) nie znalazły dotychczas należytego zainteresowania badaczy.

Dalsze rozważania dotyczyć będą przekazu słownictwa religijnego w przekładach tekstów religijnych z języka polskiego na język rosyjski. Teksty te związane są z obrzędkiem rzymskokatolickim. Celowość takiego wyboru uzasadnia brak całościowych opracowań szczegółowych tego tematu, przede

³ *Language Structure and Translation*, Statford, California 1975, s. 78 n.

⁴ Przedmiotem teolingwistyki jest język religijny, który według *Regulaminu Komisji Języka Religijnego Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk* określaną jest jako polszczyzna używana w kościołach, a także poza nimi, jeśli dotyczy religii, w takim świetle należy więc zakres przedmiotu rozpatrywać bardzo szeroko.

⁵ E. Kucharska-Dreiss, *Teolingwistyka – próba popularyzacji terminu*, w: *Język religijny dawniej i dziś*, red. S. Mikołajczyk, T. Węclawski, Poznań 2004, s. 23-30. Także seria wydawnictwa diecezji tarnowskiej *Biblos*, rozwijająca zagadnienia języka religijnego, nazywa się – „Teolingwistyka”.

wszystkim, jeśli chodzi o polsko-rosyjską konfrontację przekładową. Stan badań nad wybranym tematem można rozpatrywać w płaszczyźnie analiz, monografii o charakterze szczegółowym (tu najbardziej odczuwa się lukę badawczą), a także rozwoju leksykografii dwujęzycznej.

Należy zaznaczyć, że po drugiej wojnie światowej zarówno w Polsce, jak i w Rosji nie było warunków sprzyjających badaniom języka religijnego. Intensywne zainteresowanie badaczy tą problematyką nastąpiło dopiero w latach 90. Mimo szerokiego zainteresowania językiem religijnym szczególnie w Polsce, ale także i w Rosji, liczba prac podejmujących zagadnienia języka religijnego w konfrontacji przekładowej jest niewystarczająca i ma charakter przyczynkowy⁶. Odczuwa się brak obszerniejszych opracowań monograficznych, poświęconych temu zagadnieniu. Ze zrozumiałych względów refleksja uczonych skupia się w głównej mierze na wyrażeniach o proveniencji religijnej, dotyczących sfery przeważającego w Rosji odłamu chrześcijaństwa, czyli prawosławia, natomiast leksyka katolicka jest dotąd mało zbadana. Związki polsko-wschodniosłowiańskie, dotyczące słownictwa religijnego, dominują w nurcie badań historycznojęzycznych języka religijnego, np. M. Karpluk analizowała to zagadnienie badając słownictwo cerkiewne w polszczyźnie XVI w.⁷

Z punktu widzenia badań nad prezentowanym zagadnieniem, niezwykle ważna jest leksykografia dwujęzyczna, dotycząca terminologii religijnej w konfrontacji polsko-rosyjskiej i rosyjsko-polskiej. Pozycje te są o tyle ważne, że stanowią jedyne opracowania tak szeroko omawiające tę problematykę. Są one ponadto „monograficznie sprofilowane” dotyczą głównie tematyki religijnej, dokładniej prawosławnej i katolickiej, stanowią więc cenny punkt odniesienia do praktyki translatorskiej⁸.

J. Wawrzyńczyk podkreśla doniosłość ściślejszego powiązania leksykografii dwujęzycznej z praktyką przekładową⁹. W myśl tego postulatu konfrontacja rosyjsko-polska leksyki religijnej doczekała się wnikliwszej analizy w postaci

⁶ M. Mocarz, *Przekaz leksyki religijnej w przekładzie wobec oczekiwań odbiorców*, w: *Przekład – język – kultura*, red. R. Lewicki, Lublin 2002, s. 105-111; B. Ю. Лебедев, *Очерк теории сакрального перевода*, Тверь 2001; W. M. K o r z y n, *Leksyka katolicka we współczesnym języku rosyjskim. Uwagi tłumacza*, „Roczniki Humanistyczne” 43(1995), z. 7, s. 55-73n.

⁷ *Z polsko-ruskich związków językowych. Słownictwo cerkiewne w polszczyźnie XVI wieku*, Warszawa 1996.

⁸ A. Markunas, T. Uczitiel, *Leksykon Chrześcijaństwa rosyjsko-polski i polsko-rosyjski*, Poznań 1999, s. 5.

⁹ *Rosyjsko-polskie relacje przekładowe w praktyce leksykograficznej i w dziełach tłumaczy*, Warszawa 1997.

słownika rosyjsko-polskiego R. Lewickiego¹⁰. Słownik udziela przede wszystkim wyczerpującej informacji na temat systemu leksyki i frazeologii religijnej we współczesnym języku rosyjskim, określa znaczenia pojęć i terminów religijnych (prawosławnych), a także wyrażień, których komponentem jest pojęcie religijne, przez co hasła słownikowe ukazują bardzo szeroko rzeczywiste miejsce leksyki religijnej we współczesnym języku i kulturze Rosjan. Inną bardzo ważną zaletą słownika jest – jak zaznacza sam autor – „dokumentowanie styku kultur i konfesji (prawosławia i katolicyzmu), słuzenie jako materiał o walorze kulturowo – poznawczym”¹¹.

Powstałe do tej pory na gruncie polskim prace, opisujące zagadnienie leksyki religijnej w dwóch kierunkach, czynią to jedynie w ujęciu leksykograficznym, bez podparcia w materiale tekstowym, przedstawiają zwięzłe definicje o charakterze encyklopedycznym pojęć sakralnych oraz terminów towarzyszących. Autorzy *Leksykonu chrześcijaństwa rosyjsko-polskiego i polsko-rosyjskiego* dzięki takiemu zabiegowi sprawiają, że praca zorientowana jest na odbiorcę, poprzez założenie, że niejednokrotnie „sama ekwiwalencja wyrazów nie daje właściwej orientacji nawet w kontekście z uwagi na brak merytorycznego przygotowania użytkownika do obcowania ze słownictwem religijnym i leksyką uzupełniającą”¹². Wyraźnie zaznaczony jest tutaj ścisły związek między właściwą percepcją leksyki religijnej, a jej szerokim tłem pojęciowym, teologicznym, czy kulturowym. W omawianej pracy da się jednak zauważyć brak kontekstualnego uwarunkowania zróżnicowania użycia leksyki oraz znaczną dominację części rosyjskiej (zgodnie z zamierzeniem autorów uwzględnienia przede wszystkim polskiego odbiorcy pracy), konfrontacja polsko-rosyjska wymaga natomiast w tej pracy uzupełnienia.

Słownictwo religijne jest, jeśli nie najważniejszym, to bodaj jednym z najważniejszych komponentów języka religijnego, gdyż to ono właśnie konstituuje jądro znaczeniowe tekstów. Dla adekwatnego procesu przekładu tekstu religijnego tłumacz powinien mieć na uwadze różne aspekty badań leksyki religijnej, szczególnie jej lingwokulturowe uwarunkowania. M. Piotrowska pisze: „Dialog z obcą kulturą, który jest obecny w tłumaczeniu, skłania się do refleksji na temat roli kultury w kreowaniu wartości i światopoglądów oraz odtwarzaniu, a przynajmniej próbach odtwarzania tych wartości w tłumaczeniu”¹³. Zajmując się przekładem leksyki religijnej, warto podjąć głębszą reflek-

¹⁰ Tamże, s. 9.

¹¹ R. Lewicki, *Христианство. Русско-польский словарь*, Warszawa 2002.

¹² Markunas, Uczitel, dz. cyt., s. 5.

¹³ *Koncepcja tłumaczenia strategicznego*, w: *Proces decyzyjny tłumacza. Podstawy metodologii nauczania przekładu pisemnego*, Kraków 2007, s. 84.

sję dotyczącą zagadnień kulturowych, traktując je jako przedmiot obszernej wiedzy, ale równocześnie jako bardzo konkretne i namacalne przypadki problemów tłumaczeniowych, które wymagają zastosowania właściwych procedur. Tłumaczenie polskich tekstów religijnych na języki obce nie należy do łatwych zadań¹⁴. Tłumacze spotykają się z problemami natury językowej i kulturowej.

Badając słownictwo religijne w planie translologicznym i lingwokulturowym, należy obrać kierunek analizy przekazu leksyki religijnej. W naszym wypadku jest to polsko-rosyjski kierunek badań, które opierają się na materiale tekstów związanych z konfesją katolicką, jako że przeważająca część polskiej literatury religijnej (także tej tłumaczonej na języki obce) dotyczy katolicyzmu. Nie należy jednak pozwolić, by stereotypy, że każdy Polak jest katolikiem, a każdy Rosjanin jest wyznawcą prawosławia, zdominowały analizę konfrontacji przekładowej w warstwie asocjacyjnej. W planie translologicznym nie zetknęliśmy się z problemem dotyczącym istotnych różnic, wynikających z przynależności tekstu oryginału i tekstu przekładu do różnych odłamów chrześcijaństwa: wschodniego i zachodniego, nie oznacza to jednak, że lingwokulturowy wpływ terminologii prawosławia (szerzej, prawosławnego światopoglądu¹⁵) na teksty katolickie tłumaczone na język rosyjski będzie znikomy. Celem badacza przekładu jest zatem wykazać, na ile tłumacze katolickiej literatury wykorzystują terminy prawosławne, szerzej terminy należące do leksyki religijnej współczesnego języka rosyjskiego, stosując adaptujące strategie translatorskie, a na ile decydują się na użycie egzotyzmów. Wnioski płynące z takiej analizy mają wymiar zarówno translologiczny, jak i lingwokulturowy.

W celu uzyskania reprezentatywnego materiału porównawczego eksцерpcją objęte zostały oryginały i przekłady tekstów literatury religijnej. Pojęcie to w naszym rozumieniu oznacza referencyjny związek ze sferą *sacrum*, duchowością, świadomością transcendencji i ma dość szeroki zakres, odnosi się bowiem między innymi do tekstów naukowych, literatury pięknej, hagiografii oraz tekstów mistycznych. System pojęć stał się kluczem do interpretacji warstwy semantycznej badanych leksemów.

Kolejnym krokiem jest podział semantyczny zgromadzonego materiału leksykalnego. Zaproponowana klasyfikacja powstaje w wyniku syntetycznego

¹⁴ Por. E. Табакоўска, *Барьеры языковыя са збудаваны з граматыкі*, w: *Преклад – Язык – Культура*, Lublin 2000, s. 27.

¹⁵ Por. К.А.Тимофеев, *Религиозная лексика русскаго языка как выражение христианскаго мировоззрения*, Новосибирск 2001.

potraktowania wyekscerpowanego materiału egzemplifikacyjnego i połączenia go w większe grupy powiązane znaczeniowo. Klasyfikacja słownictwa religijnego niewątpliwie powinna być konsekwencją analizy semazjologicznej materiału leksykalnego oraz połączenia jednostek w grupy znaczeniowe, przyporządkowania ich pojęciom ogólniejszym. Ekskserpcją zostały objęte zarówno nazwy osobowe, nazwy denotujące rzeczywistość pozamaterialną (transcendentną), związaną z przeżyciami religijnymi, wiarą, kultem, jak i nazwy denotujące rzeczywistość materialną, związaną z zewnętrznymi, często zinstytucjonalizowanymi przejawami zachowań religijnych. Zgromadzony korpus słownictwa odnosi się zatem do konstytutywnych dla wyznania rzymskokatolickiego pojęć doktrynalnych (teologicznych), form obrzędowości, kultu i organizacji, nauki Kościoła, a także postaw religijnych wyznawców.

Mówiąc o adaptujących i egzotyzyzujących procedurach tłumaczeniowych, należy tekst oryginału i tekst przekładu rozpatrywać przez pryzmat dychotomii pojęć strategicznych: wierności i swobody. R. Lewicki egzotyzyzującymi sposobami tłumaczenia nazywa „działania translatorskie, których produktem jest jednostka przekładu, będąca potencjalnym nośnikiem obcości i dlatego zwracająca uwagę odbiorcy, ewokująca w jego świadomości mniej lub bardziej skonkretyzowane wyobrażenia obcego środowiska (kraju, kultury) i/lub języka¹⁶. Z kolei adaptującymi sposobami nazywa działania translatorskie, których produktem jest jednostka tekstu przekładu, pozbawiona sygnałów obcości¹⁷. W przekładach podawany jest ekwiwalent niepełny (przesunięty semantycznie) lub odpowiedniki funkcjonalne, tzn. wyrażenia stosowane w analogicznych funkcjonalnie sytuacjach w prawosławiu, a także egzotyzyzmy. Niniejsze rozważania nie zmiernają do pokazania frekwencji użycia adaptujących i egzotyzyzujących rozwiązań translatorskich, a jedynie mają na celu ukazanie procedur, dzięki którym tłumacze pokonują bariery językowe i kulturowe w zakresie omawianej grupy leksyki. Należy także zaznaczyć, że wiele leksemów jest tłumaczonych na język rosyjski dwojako – z zachowaniem konotacji obcości i bez niej, nawet na kartach tego samego utworu. Zjawiska takie ilustrują poniższe przykłady:

„Cały kościół zapełniony samymi klerykami [...] z rozmaitych stron świata”
(OK)

„Почти весь храм заполнен только клириками [...] со всех концов света”
(OK)

¹⁶ R. Lewicki, *Obcość w odbiorze przekładu*, Lublin 2000, s. 145.

¹⁷ Tamże, s. 145.

„Serdecznie żegnano kleryków” (OK)

„Проводы семинаристов были очень симпатичными”. (OK)

Adaptację w analizowanych tekstach tłumacze osiąają najczęściej przez zastosowanie odpowiedników funkcjonalnych, tzn. wyrażen stosowanych w analogicznych funkcjonalnie sytuacjach w prawosławiu. Mimo że ich zakres znaczeniowy jest różny i nie ma pełnej ekwiwalencji na poziomie denotacyjnym, pełnią one tę samą funkcję w tekście, np.:

„Dziś w czasie rezurekcji ujrzałam Pana Jezusa w wielkim blasku [...]” (DFK)

„Сегодня во время заутрени я увидела в огромном сиянии Иисуса Христа [...]” . (ДФК)

Kolejną procedurą adaptacji jest zastosowanie ekwiwalentów opisowych (peryfrastycznych):

„Облóczыны; otrzymuje habit i imię zakonne – siostra Maria Faustyna”. (DFK)

„Принятие монашества, получение хабита и монашеского имени: сестра Мария Фаустина ” (ДФК)

W wyżej wymienionym przykładzie efektywność odbioru leksyki religijnej wzmożona jest przez odpowiednie otoczenie tekstowe.

Tak pojętą adaptację na poziomie leksykalnym tłumacz osiąga także często kosztem pewnych przesunięć semantycznych, stosując ekwiwalenty niepełne. Użycie ekwiwalentu niepełnego ilustruje poniższy przykład:

„To są wota dzięczynne, to znak wyrzeczenia Bogu ofiary [...]” (DG)

„Это – благодарственные дары, Пожертвованные Бому [...]” (ДГ)

Mamy tu do czynienia z ekwiwalentem hiperonimicznym, czyli semantycznie rozszerzonym. Wyrażenie ‘wota dzięczynne’ to tylko jeden z rodzajów darów, jaki można poświęcić Bogu. Zastosowanie takiej procedury traktowane jest przez nas jako zabieg świadomy, a nie błąd tłumaczeniowy, nie wnosi on bowiem uszczerbku w warstwie denotacyjnej. Inną sytuację zauważamy w kolejnych przykładach, gdzie odnotowuje się pewne straty w warstwie znaczeniowej, np. na skutek zastosowania techniki generalizacji :

„Na tę samą drogę wskazuje List okólny Kongregacji Wychowania Katolickiego z 25 marca 1988 r., poświęcony roli Maryi w formacji intelektualnej i duchowej”. (MO)

„Тот же путь указывает и документ Конгрегации Католического Образования от 25 марта 1988 года, посвященный роли Марии в интеллектуальном и духовном воспитании”. (МИ)

„I tak się zacznie proces twojej beatyfikacji...!” (DG)

„И так начнется процесс твоей канонизации...!” (ДГ)

W ostatnim przykładzie ros. ‘канонизация’ jest odpowiednikiem prawie identycznym do polskiego ‘beatyfikacja’ z punktu widzenia swej funkcjonalności w danym tekście literackim, dlatego w analizowanym przykładzie kosztem całkowitej adekwatności semantycznej zdecydowano się na odpowiednik przekładowy istniejący w zasobie leksykalnym współczesnego języka rosyjskiego i opisujący podobne zjawisko. Należy przy tym podkreślić, że ogólny sens wypowiedzi nie został w żaden sposób zachwiany. Natomiast kolejne przykłady obrazują, że w tekście nieliterackim, przedstawiającym kalendarium życia siostry Faustyny Kowalskiej, pojawia się także translacjonizm ‘бeатификация’, będący egzotyzmem, co jest uzasadnione z uwagi na to, iż wymagana jest tu większa dokładność terminologiczna, gdyż w tekście dominuje funkcja poznawcza, nie zaś estetyczna – jak ma to miejsce w utworze literatury pięknej.

„Декретом Конгрегации для Справ Святых został otwarty proces beatyfikacyjny Слуги Божьей с. Faustyny”. (ДФК)

„Декретом Конгрегации по делам мирян начался процесс бeатификации слуги Божией сестры Фаустины”

„[...] kiedy zostanie beatyfikowana siostra Faustyna”. (ДФК)

„[...] когда будет бeатифицированная сестра Фаустина” (ДФК)

Pozostawienie w tekście egzotyizmu ma miejsce najczęściej w przypadkach, gdy występują różnice, wynikające z odmienności kulturowych w ramach odrębnych wyznań. Innym sposobem pokonania barier kulturowych i poznawczych jest umieszczenie w tekście przypisów, np.

„Tajemnicę tę przypomina nam codzienny Anioł Pański (...)” (МО)

„Об этой тайне напоминает ежедневная молитва «Ангел Господень» *”

(Ангел Господень (*лат. Angelus Domini*) – популярная молитва, возникшая в XIII в., в которой созерцается тайна Воплощения Христа, она состоит из нескольких стихов Евангелия [...] и молитвы «Радуйся Мария»). (МИ)

Wydaje się, że zastosowanie tej dodatkowej techniki objaśniającej (według terminologii K. Hejwowskiego – techniki paratektu¹⁸) jest tu uzasadnione, szczególnie w przypadku tekstu naukowego. Zarówno w oryginale, jak i w przekładzie analizowane wyrażenia wprowadzają do tekstu relewantne znaczenie, brak percepcji którego prowadzi w konsekwencji do niezrozumienia sensu

¹⁸ *Kognitywno-komunikacyjna teoria przekładu*, Warszawa 2006, s. 148.

przekazu. Mamy tutaj do czynienia także z dodatkową semantyzacją w samym tekście przekładu za pomocą rozwinięcia – *МОЛИТВА*. Pełne zrozumienie jednak jest tu możliwe dzięki wiedzy uprzedniej, na którą liczył zapewne autor tekstu. Jednak wobec przewidywań tłumacza, dotyczących braku tejże wiedzy u adresata przekładu, zdecydował się on na rozwinięcie translatów w formie przypisów.

Słownictwo religijne jest, jeśli nie najważniejszym, to bodaj jednym z najważniejszych komponentów języka religijnego, gdyż to ono właśnie konstytuuje jądro znaczeniowe tekstów. J. Stypicki i M. Szeplińska-Karkowska słusznie konstatują: „Można stwierdzić z całą pewnością, że jednym z najważniejszych nośników przekazu kulturowego jest samo słownictwo danego języka, jego struktura, wartość konotacyjna, które są odbiciem historii rozwoju określonego systemu językowego i zapisem zjawisk cywilizacyjnych oraz kulturowych, posługującej się nim wspólnoty¹⁹. Teksty religijne w sposób szczególny odzwierciedlają kulturę duchową narodu, a co za tym idzie, także ich przekład powinien dążyć do tego, aby za pomocą procedur translatorskich w sposób adekwatny oddać jej wszelkie niuanse. Tłumacz tego typu słownictwa powinien wykazać się dbałością o wierność przekazu treści nie tylko na poziomie denotacji, ale także w warstwie konotacyjnej i pragmatycznej.

TEKSTY ŹRÓDŁOWE

DG – R. Brandstaetter: *Dzień gniewu*, w: tenże, *Dramaty*, Warszawa 1986.

ДГ – Р. Брандштеттер, *День гнева*, в: тот же, *Избранные пьесы*, пер. И. Баранов, Москва 2002.

OK. – M. Kańczkowska, *Ojciec Kolbe*, Warszawa 1982.

СМ – М. Кончиковская, *Свтой Максимилиан*, пер. с сокр. Т. Овсяницкая, И. Баранов, Москва 1994.

DFK – M.F. Kowalska, *Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej*, Warszawa 2003.

¹⁹ *Czynniki kulturowe amplifikacji tekstu w procesie tłumaczenia*, w: *Przekładając nieprzekładalne...*, red. W. Kubiński, O. Kubińska, T.Z. Wolański, Gdańsk 2000, s. 202.

ДФК – М.Ф. Ковальская, *Божие милосердие в моей душе. Дневник блаженной Фаустины Ковальской*, пер. И. Баранов, Москва 1993.

МО – J. Kudasiewicz, *Matka Odkupiciela. Medytacje biblijne*, Kielce 1996.

МИ – И. Кудасевич, *Матерь Искупителя. Библейские размышления*, пер. К. Войцель, Москва 2000.

РЕЛИГИОЗНАЯ ЛЕКСИКА В ПЕРЕВОДЧЕСКОМ И ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОМ АСПЕКТАХ

Резюме

Основные положения статьи исходят из предпосылки, что религиозная лексика, ее денотативно-коннотативная соотношенность, является очень важным показателем культурных ценностей. В этом плане были рассмотрены вопросы перевода религиозной лексики с польского языка на русский. Занимаясь переводом религиозной лексики, необходимо внимательно исследовать культурные вопросы, затронутые в исходном тексте. Наличие культурных элементов в тексте надо воспринимать как вопрос, касающийся не только общих и специальных знаний, но также как осязательные примеры переводческих препятствий, которые требуют применения определенных переводческих стратегий (адаптации и экзотизации). В текстах перевода находятся неполные эквиваленты, семантически смещенные эквиваленты, функциональные эквиваленты, а также экзотизмы.

RELIGIOUS VOCABULARY FROM A TRANSLATIONAL AND LINGUA- CULTURAL PERSPECTIVE

Summary

The article focuses on the translation of religious lexis from Polish into Russian. The exemplificative material comes from the texts of Catholic provenance. Religious vocabulary, especially its connotational value, is one of the essential means of cultural transmission. When translating religious lexis, it is necessary to go deeper into cultural issues, treating them as part of comprehensive knowledge, but at the same time as very concrete and tangible instances of translational problems, which require the use of appropriate procedures, such as adaptation and exotisation. Translations contain in-

complete semantically shifted equivalents or functional equivalents, i.e. phrases used in functionally analogous situations in the Orthodox faith, as well as exotisms.

Słowa kluczowe: leksyka religijna, język religijny, przekład, teolingwistyka.

Ключевые слова: религиозная лексика, религиозный язык, перевод, теолингвистика.

Key words: religious lexis, religious language, translating, theolinguistics.